

The Effect of Gender in The Use of The Modal Adjuncts in The Writings of Advanced Foreign Learners of Persian Language Based on Functional Grammar

Ebrahim Rezapour¹ & Abolfazl Mouchani²
(121-143)

Abstract

For many years, researchers have attempted to discover the complex interrelationship between language and gender. This research investigated modal adjuncts usage in the writings of female and male learners of Persian as a second language. This research has been done based on Halliday's systemic functional grammar approach, because, this theoretical framework provides a systemic method for text analysis. Regarding the impact of gender on the writings of Persian language speakers, valuable studies have been done so far, but no research has investigated the impact of gender on the modal adjuncts usage in the writings of learners of Persian as a second language. In fact, this research has been done to investigate the impact of gender on different modal adjuncts usage in the writings of learners of Persian as a second language based on Halliday's systemic functional grammar approach. The method of this research is descriptive-analytic method. The population of this study included advanced learners of Persian as a second language, which studied at Persian Language Center of Ferdowsi University. This field study used random sampling for participant selection. data were collected through tests and writing assignments. The sample and the corpus of this research was the writings of 248 advanced female and male learners of Persian as a second language of the center for teaching Persian language in Ferdowsi university of Mashhad. First, the writings were classified based on gender (124 men and 124 women). Then, the modal adjuncts in the texts were identified based on the segmentation of Halliday; after that, the distribution of all modal adjuncts, was determined and shown by charts and compared. The chi - square statistical test was used to study the significance of differences between men and women. The results indicated that the modality adjuncts were the most frequent modal adjuncts in the writings of the participants. The results showed differences across males and females. Women used modal adjuncts that showed uncertainty in their writings more than men and men have used modal adjuncts that showed certainty in their writings more than women. Lakoff (1975) says that women are systematically taught to speak with specific language features, and those language features are associated with a lack of power. Also, the results indicated that women have used comment adjuncts more than men. James and Drakich (1993, pp. 302-3) said women are expected to talk, and do talk, about personal feelings and other socioemotional matters relevant to interpersonal relationships to a greater extent than men.

Keywords: Written Varieties, Advanced Learners of Persian as a Second Language, Gender and Language, Halliday's Systemic Functional Grammar, Modal adjuncts.

Received: 29, November, 2020; Accepted: 24, May, 2021

doi
10.22059/jolr.2021.314508.666671
Print ISSN: 2288-1026-Online ISSN: 3362-2676
<https://jolr.ut.ac.ir>

1. Corresponding author Email: abraham_rezapour@semnan.ac.ir
Assistant Professor of Linguistics, Faculty of Literature and Foreign Languages,
Semnan University, Semnan, Iran.
2. M. A. in Teaching Persian Language to non-Persian Learners, Semnan University,
Semnan, Iran.

1. Introduction

This research investigated modal adjunct usage in the writings of the female and male learners of Persian as a second language. This research has been done based on Halliday's systemic functional grammar approach, because, this theoretical framework provides a systemic method for text analysis. In fact, this research has been done to investigate the impact of gender on different modal adjuncts usage in the writings of the learners of Persian as a second language based on Halliday's systemic functional grammar approach.

2. Literature Review

Regarding the impact of gender on the writings of Persian language speakers, valuable studies have been conducted so far, for example, Tahmasebi Boldaji, S. (2010), Doroudi Moghadam, Kh. (2010), Ansarian, A. & Bathaie, M. (2011) and Mahmoodi-Bakhtiari, B. & Dehghani, M. (2014); But no research has investigated the impact of gender on the modal adjuncts usage in the writings of learners of Persian as a second language.

3. Methodology

The method of this research is descriptive-analytic. The population of this study included 248 advanced learners of Persian as a second language who studied at Persian Language Center of Ferdowsi University in Mashhad. This field study used random sampling for participant selection. Data were collected through tests and writing assignments. First, the writings were classified based on gender (124 men and 124 women). Then, following Halliday, the modal adjuncts in the texts were identified; after that, the distribution of all modal adjuncts, was determined and shown by charts and compared. The chi-square statistical test was used to study the significance of differences between men and women.

4. Results

The results indicated that the modality adjuncts were the most frequent modal adjuncts in the writings of advanced female and male learners of Persian as a second language.

The results showed differences across males and females. Women used modal adjuncts that showed uncertainty in their writings more than men and men have used modal adjuncts that showed certainty in their writings more than women. Lakoff's (1975) *Language and Woman's Place* identifies and explores a phenomenon that Lakoff names "women's language". She identifies women's language features. She says that women are systematically taught to speak with specific language features, and those language features are associated with a lack of power.

Also, the results indicated that women have used comment adjuncts more than men. As Holmes (1998) said, women and men develop different patterns of language use.

Based on 'sociolinguistic universal tendencies,' that Holmes (1998) offers, women tend to focus on the affective functions of an interaction more often than men do. The affective functions of an interaction appear in the form of

comment adjuncts. Also, James and Drakich (1993, pp. 302–3) said women are expected to talk, and do talk, about personal feelings and other socioemotional matters relevant to interpersonal relationships to a greater extent than men.

5. Discussions

We discuss how women and men use the modal adjuncts in their writings in different ways. In this section, we analyze the results based on Lakoff's theory (Lakoff's (1975) *Language and Woman's Place*) and 'sociolinguistic universal tendencies,' that Holmes (1998) offers. Furthermore, we compare the results of the present study to the findings of previous studies.

6. Conclusion

Based on the results obtained we can conclude that Lakoff's theory is confirmed. Also, the results confirm Holmes' sociolinguistic universal tendencies.

تأثیر جنسیت در کاربرد افزوده‌های وجهی در نوشتار فارسی آموزان خارجی سطح پیشرفته از منظر دستور نقش‌گرای

ابراهیم رضاپور^۱

استادیار گروه زبان‌شناسی دانشگاه سمنان، سمنان، ایران.

ابوالفضل موچانی

کارشناسی ارشد آموزش زبان فارسی به غیرفارسی‌زبانان دانشگاه سمنان، سمنان، ایران.

تاریخ دریافت مقاله: ۹۹/۰۹/۰۹؛ تاریخ پذیرش مقاله: ۱۴۰۰/۰۳/۰۳

علمی - پژوهشی

چکیده

در این پژوهش، افزوده‌های وجهی به‌کاررفته در نوشتار فارسی‌آموزان سطح پیشرفته زن و مرد در چارچوب دستور نقش‌گرای نظام‌مند، استخراج و بررسی گردیدند. به عبارتی، این پژوهش در پی پاسخ به این پرسش است که آیا تفاوتی میان فارسی‌آموزان زن و مرد در کاربرد افزوده‌های وجهی وجود دارد یا خیر. دستور نقش‌گرای نظام‌مند، روشی نظام‌مند برای تحلیل متن در اختیار می‌گذارد. افزوده‌های وجهی که بیانگر میزان قطعیت و دیدگاه گوینده یا نویسنده هستند؛ در مبحث فرا نقش بین‌فردی در دستور نقش‌گرای نظام‌مند، بررسی می‌شوند. پژوهش‌های زیادی برای یافتن رابطه‌ی زبان و جنسیت انجام شده است؛ ولی تاکنون هیچ پژوهشی در چارچوب دستور نقش‌گرا، تأثیر جنسیت در کاربرد افزوده‌های وجهی در نوشتار فارسی‌آموزان خارجی را بررسی نکرده است. نمونه آماری و پیکره مورد استفاده در این پژوهش نوشتار ۲۴۸ نفر از فارسی‌آموزان خارجی سطح پیشرفته زن و مرد مرکز آموزش زبان فارسی دانشگاه فردوسی مشهد است. روش نمونه‌گیری این پژوهش از نوع نمونه‌گیری تصادفی ساده است. روش کار بدین‌صورت انجام شد که نوشتار ۲۴۸ نفر از فارسی‌آموزان بر اساس جنسیت تفکیک شد (۱۲۴ نفر زن و ۱۲۴ نفر مرد). سپس تمام افزوده‌های وجهی به‌کاررفته در نوشتار فارسی‌آموزان مرد و زن بر اساس تقسیم‌بندی هلیدی تعیین شدند. سپس تعداد و درصد توزیع انواع افزوده‌های وجهی محاسبه و نتایج با هم مقایسه شد. برای بررسی معنادار بودن تفاوت‌ها میان زنان و مردان، از آزمون آماری خی دو استفاده شد. سرانجام، این نتایج حاصل شد که افزوده‌های وجهی وجه‌نما، پربسامدترین افزوده‌ی وجهی در نوشتار فارسی‌آموزان سطح پیشرفته است؛ مردان از افزوده‌های وجهی وجه‌نما که قطعیت و یقین را نشان می‌دهند (واژه‌هایی از قبیل مطمئناً، حتماً و ...) بیش از زنان استفاده کرده‌اند و زنان از افزوده‌های وجهی وجه‌نما که عدم قطعیت و تردید را نشان می‌دهند (واژه‌هایی از قبیل احتمالاً، شاید و ...) بیش از مردان استفاده کرده‌اند؛ این نتیجه دیدگاه لیکاف (۱۹۷۵: ۵۲-۵۴) درباره تفاوت‌های زبانی مردان و زنان را تأیید می‌کند. همچنین، زنان بیش از مردان از افزوده‌های اظهاری استفاده کرده‌اند. افزوده‌های مطلوبیت (واژه‌هایی از قبیل خوشبختانه، متأسفانه و ...)، بیشترین افزوده‌های اظهاری به‌کاررفته در نوشتار فارسی‌آموزان زن است. این نتیجه، دیدگاه جیمز و دراکویچ (۱۹۹۳) را درباره رفتار زبانی زنان، تأیید می‌کند.

واژه‌های کلیدی: گونه نوشتاری، فارسی‌آموزان خارجی، زبان و جنسیت، دستور نقش‌گرای نظام‌مند هلیدی، افزوده‌های وجهی.

۱. مقدمه

پژوهش‌گران با مقاصد گوناگونی به تجزیه و تحلیل متن می‌پردازند که یکی از آن‌ها

اهداف آموزشی است. دستور نقش‌گرای نظام‌مند، روشی نظام‌مند برای تحلیل متن در اختیار می‌گذارد. این دستور معنامحور است و زبان را در بافت بررسی می‌کند (هلیدی و متیسن^۱، ۲۰۰۴).

موضوع این پژوهش، بررسی تأثیر جنسیت بر استفاده فارسی‌آموزان سطح پیشرفته از افزوده‌های وجهی در چارچوب دستور نقش‌گرای نظام‌مند هلیدی است. به عبارتی، این پژوهش در پی پاسخ به این پرسش است که آیا تفاوتی میان فارسی‌آموزان زن و مرد در کاربرد افزوده‌های وجهی وجود دارد یا خیر. افزوده‌های وجهی، میزان قطعیت و دیدگاه گوینده یا نویسنده را بیان می‌کند. در نتیجه، آگاهی از میزان استفاده‌ی زبان‌آموزان از افزوده‌های وجهی، بر اساس دستور نقش‌گرا، با توجه به جنسیت آن‌ها، می‌تواند ابزاری مناسب، برای بررسی تأثیر جنسیت بر میزان قطعیت و دیدگاه فارسی‌آموزان خارجی، باشد. نتایج پژوهش، در حوزه‌ی جامعه‌شناسی زبان و رابطه‌ی میان زبان و جنسیت، دارای اهمیت است.

پژوهش‌هایی در زبان فارسی، میزان استفاده از واژه‌های مختلف را در نوشتار زنان و مردان بررسی کرده‌اند که از آن جمله می‌توان به پژوهش‌های طهماسبی بلداجی (۱۳۸۸)، درودی مقدم (۲۰۱۰)، انصاریان و بهایی (۲۰۱۱) و محمودی بختیاری و دهقانی (۱۳۹۲) اشاره کرد؛ ولی تاکنون هیچ پژوهشی در چارچوب دستور نقش‌گرا، تأثیر جنسیت در کاربرد افزوده‌های وجهی در نوشتار فارسی‌آموزان خارجی را بررسی نکرده است. پژوهش حاضر، یک پژوهش توصیفی-تحلیلی و مقایسه‌ای است. این پژوهش در چارچوب نظریه نقش‌گرای هلیدی به بررسی نوشتار فارسی‌آموزان سطح پیشرفته زن و مرد و مقایسه بین نوشتار فارسی‌آموزان مرد و زن می‌پردازد. نمونه آماری و پیکره مورداستفاده در این پژوهش نوشتار ۲۴۸ نفر از فارسی‌آموزان خارجی سطح پیشرفته زن و مرد مرکز آموزش زبان فارسی دانشگاه فردوسی مشهد است. روش نمونه‌گیری این پژوهش از نوع نمونه‌گیری تصادفی ساده است.

این پژوهش در پی پاسخگویی به پرسش‌های زیر است:

- ۱) توزیع کدام افزوده‌های وجهی در نوشتار فارسی‌آموزان سطح پیشرفته، بیشتر است؟
- ۲) توزیع افزوده‌های وجهی در نوشتار زنان چگونه است؟
- ۳) توزیع افزوده‌های وجهی در نوشتار مردان چگونه است؟

به‌منظور پاسخ به این پرسش‌ها، ابتدا نوشتار ۲۴۸ نفر از فارسی‌آموزان بر اساس جنسیت تفکیک شد (۱۲۴ نفر زن و ۱۲۴ نفر مرد). سپس تمام افزوده‌های وجهی

1. Halliday, M.A.K. & Matthiessen C.

به‌کاررفته در نوشتار فارسی‌آموزان مرد و زن بر اساس تقسیم‌بندی هلیدی تعیین و مقایسه شدند.

۲. پیشینه پژوهش

در ایران، در حوزه دستور نقش‌گرای نظام‌مند، پژوهش‌هایی به بررسی میزان استفاده از افزوده‌های وجهی پرداخته‌اند که از آن جمله می‌توان به مقاله جعفری (۱۳۸۸) با عنوان «بررسی افزوده‌ها در زبان فارسی: بر اساس رویکردهای نقشی و صوری»، اشاره کرد. او در این مقاله به بررسی مقابله‌ای افزوده‌ها در رویکردهای نقش‌گرای هلیدی و متیسن (۲۰۰۴) و رویکرد صورت‌گرا (برنامه کمینه‌گرای ردفورد^۱ (۲۰۰۴)) و رویکرد صورت‌گرای تعاملی ارنست^۲ (۲۰۰۲) می‌پردازد. او مفهوم افزوده‌ها را در هر یک از این دیدگاه‌ها توضیح می‌دهد و در آخر به این نتیجه می‌رسد که دستور نقش‌گرا نمی‌تواند به‌تنهایی تمایز عملکرد، محل و نحوه‌ی قرارگیری افزوده‌ها را در میان زبان‌های مختلف توجیه کند. او در ادامه بیان می‌کند که تحلیل‌های صوری باید در کنار تحلیل‌های معنایی انجام شود؛ به این معنا که هیچ‌یک از این دیدگاه‌ها به‌تنهایی برای تبیین داده‌های زبان فارسی کارآمد نیستند. پژوهش وزیرنژاد (۱۳۸۷)، پژوهشی دیگر در این حوزه است. او رمان «چراغ‌ها را من خاموش می‌کنم» را بر اساس دستور نقش‌گرای نظام‌مند، مورد تجزیه و تحلیل قرار داده است. در پایان به این نتیجه می‌رسد که افزوده‌ی اظهاری، کم‌بسامدترین افزوده وجهی است. همچنین، یکی از مواردی که میرزائی و مولودی (۱۳۹۳) در مقاله‌شان با عنوان «تخستین پیکره‌ی نقش‌های معنایی زبان فارسی» بررسی کرده‌اند، افزوده‌های وجهی است. پژوهش‌های خارجی زیادی در حوزه زبان و جنسیت انجام شده‌اند که برخی از آنها عبارت‌اند از:

لیکاف^۳ (۱۹۷۳، ۱۹۷۵، ۲۰۰۴)، بیشتر صاحب‌نظران در حوزه جامعه‌شناسی زبان (تانن^۴، کامرون^۵، وارداف^۶ و ...)، بر این باور هستند که پژوهش‌ها در بررسی رابطه‌ی جنسیت و زبان، با مقاله‌ی «زبان و جایگاه زن»، نوشته‌ی لیکاف (۱۹۷۳)، شروع شد. لیکاف بیان می‌کند که زنان چون ظرفیت قدرت‌طلبی ندارند، خود را بدون قدرت در نظر می‌گیرند و رفتارهای زبانی‌ای را از خود بروز می‌دهند که نشان‌دهنده‌ی عدم قاطعیت و شک و تردید آن‌ها است. برخی از مشخصه‌های زبانی زنان، از نظر لیکاف،

-
1. Radford
 2. Ernest
 3. Lakoff, R.
 4. Tannen
 5. Cameron
 6. Wardhaugh

عبارت‌اند از: به‌کارگیری زبان مؤدبانه، پُرکننده‌ها^۱، صفات تهی^۲ و تشدیدکننده‌ها. هولمز^۳ (۱۹۹۰)، میزان به‌کارگیری سؤالات ضمیمه، عوامل طفره‌روی و تشدیدکننده‌ی «البته» را در گفتار مردان و زنان، بررسی کرده است. هولمز، برخلاف لیکاف که می‌گوید رابطه‌ای یک‌به‌یک بین صورت زبانی و کاربرد آن وجود دارد، می‌گوید که صورت‌های زبانی با توجه به بافتی که در آن به کار می‌روند، دارای کاربردهای گوناگونی هستند. هولمز در آخر بیان می‌کند که برخلاف کلیشه‌هایی که زنان را شرکت‌کنندگانی مضطرب و مردود، به تصویر می‌کشند، زنان در گفتگوها به صورت راحت^۴، حمایت‌کننده^۵ و مطمئن^۶ شرکت می‌کنند.

از جمله پژوهش‌های خارجی اخیر که به بررسی نقش جنسیت در استفاده از قیده‌های مختلف پرداخته‌اند، می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

لابوتکا^۷ (۲۰۰۹)، گفتار زنان را در چند نمایش و مصاحبه بررسی کرده است. او در نهایت، دیدگاه لیکاف را تأیید می‌کند و می‌گوید که زنان در گفتار خود، از مواردی مانند تشدیدکننده‌ها (خیلی و ...)، گفتگو درباره‌ی مسائل موردعلاقه‌ی زنان، عوامل طفره‌روی و صفات تهی استفاده می‌کنند.

یاگوچی^۸ و دیگران (۲۰۱۰) به بررسی تأثیر جنسیت بر استفاده از تشدیدکننده‌های «خیلی» و «واقعاً»، در گفتار رسمی آمریکایی‌ها، پرداخته‌اند. در آخر به این نتیجه می‌رسند که زنان از تشدیدکننده‌ی «واقعاً»، بیش از مردان استفاده کرده‌اند و در مورد به‌کارگیری تشدیدکننده‌ی «خیلی»، اختلاف فراوانی میان مردان و زنان وجود ندارد.

۳. چارچوب نظری تحقیق

۳-۱. دستور نقش‌گرای نظام‌مند هلیدی

یکی از بهترین الگوها برای تحلیل گفتمان در زبان‌شناسی نقش‌گرا، دستور نقش‌گرای نظام‌مند^۹ است که توسط مایکل هلیدی مطرح شد. سیستم از مفاهیمی بنیادی است که در دستور نقش‌گرا مطرح است. زبان در این دستور به صورت نظامی از معناها در نظر گرفته می‌شود که با صورت همراه می‌شود (هلیدی، ۱۹۸۵: xxvii). واحد مطالعه در

1. filler
2. empty adjectives
3. Holmes, J.
4. facilitative
5. supportive
6. confident
7. Labotka, L.
8. Yaguchi
9. Systemic Functional Grammar (SFG)

دستور نقش‌گرای نظام‌مند، بند^۱ است و بند از نظر معنایی دارای سه لایه‌ی جدا، ولی در ارتباط باهم است که فرانش^۲ نامیده می‌شوند؛ این سه لایه‌ی معنایی عبارت‌اند از: ۱- فرانش اندیشگانی^۳ (تجربی) ۲- فرانش بین‌فردی^۴ ۳- فرانش متنی^۵ (هلیدی، ۱۹۹۴: ۳۴).

فرانش بین‌فردی چگونگی تعامل میان شرکت‌کنندگان در یک رویداد گفتمانی را بیان می‌کند. تعامل زبانی در فرانش بین‌فردی یک رابطه‌ی دادوستد کالا یا خدمات یا اطلاعات است (هلیدی و متیسن، ۲۰۰۴: ۳۰). در این نوع معنا، محتوای یک بند به دو عنصر وجه و مانده تقسیم می‌شود، وجه آن بخش از بند است که از دو قسمت اصلی تشکیل شده است: (۱) فاعل (نهاد)^۶ که یک گروه اسمی است. (۲) عنصر زمان‌دار^۷ (زمان‌مندی) که بخشی از گروه فعلی است و بیان‌گر زمان و وجه است. عنصر بعدی در سازمان‌بندی نقش‌ها در معنای بین‌فردی، مانده^۸ (باقی‌مانده) است که خود از سه عنصر نقشی مختلف تشکیل شده است: الف) محمول^۹؛ ب) متمم^{۱۰}؛ ج) افزوده^{۱۱} (جعفری، ۱۳۸۸: ۱۳۳-۱۳۴).

۳-۱-۱. افزوده‌های وجهی^{۱۲}

افزوده‌های وجهی، در فرانش بین‌فردی بررسی می‌شوند. افزوده‌های وجهی، چگونگی تعامل نویسنده یا گوینده را با مخاطب و دیدگاه و نگرش گوینده و مخاطب را بیان می‌کند (تامپسون^{۱۳}، ۱۹۹۷: ۵۴). افزوده‌های وجهی به دو بخش تقسیم می‌شوند: الف) افزوده وجه ب) افزوده اظهاری (هلیدی و متیسن، ۲۰۰۴: ۱۲۶).
- افزوده‌ی وجهی، وجه^{۱۴}

افزوده وجه، میزان قطعیت نویسنده یا گوینده‌ی کلام را در مورد یک پیام یا رخداد،

-
1. clause
 2. metafunction
 3. ideational metafunction
 4. interpersonal metafunction
 5. textual metafunction
 6. subject
 7. finite
 8. residue
 9. predicator
 10. complement
 11. adjunct
 12. modal adjunct
 13. Thompson
 14. mood

بیان می‌کند (اگینز^۱، ۱۹۹۴: ۱۷۴). این افزوده، اجبار، عادت، احتمال، تمایل، شدت و زمان را بازنمایی می‌کند.

- افزوده‌ی وجهی، وجه، زمانی

افزوده‌ی وجهی، وجه، زمانی که موقعیت زمانی رخداد را نشان می‌دهند، در زبان فارسی، بین فاعل و محمول می‌آیند و می‌توانند در ابتدای بند هم بیایند (مثال‌های شماره‌ی ۱ و ۲). زیرگروه‌های این افزوده به همراه نمونه‌هایی از زبان فارسی در جدول (۱) آمده است.

مثال ۱: هنوز مکالمه حضوری از اینترنت بهتر است (مرد، عراقی). «هنوز» در اینجا، افزوده‌ی وجهی، وجه، زمانی، نسبت به انتظار، مثبت است.

مثال ۲: خریدن از اینترنت مزایا و معایب دارد. درنهایت، آدم با فکر کردن، راه حل پیدا کند (زن، لبنانی). «درنهایت» در اینجا، افزوده‌ی وجهی، وجه، زمانی، نسبت به حال، دور است.

- افزوده‌ی وجهی، وجه، وجه‌نمایی^۲

افزوده‌ی وجهی، وجه، وجه‌نمایی، این موارد را در بند بازنمایی می‌کند: اجبار (الزام^۳)، احتمال^۴، عادت^۵ و تمایل^۶. این موارد از طریق قیدهایی مثل حتماً، مطمئناً، به‌طورقطع، احتمالاً، بعضی‌اوقات، اغلب و... بیان می‌شوند (مثال‌های شماره‌ی ۳، ۴، ۵ و ۶).

زیرگروه‌های این افزوده به همراه نمونه‌هایی از زبان فارسی در جدول (۱) آمده است. مثال ۳: شاید اینترنت خوب است، ولی اینترنت خطر هم دارد (زن، عراقی). «شاید» در اینجا، افزوده‌ی وجهی، وجه، وجه‌نمایی، احتمال - عادت، احتمالی، پایین است.

مثال ۴: خرید اینترنتی، حتماً عالی است (مرد، عراقی). «حتماً» در اینجا، افزوده‌ی وجهی، وجه، وجه‌نمایی، احتمال - عادت، احتمالی، بالا است.

مثال ۵: من همیشه از سرعت کم اینترنت عصبانی می‌شوم (زن، عراقی). «همیشه» در اینجا، افزوده‌ی وجهی، وجه، وجه‌نمایی، احتمال - عادت، عادت، بالا است.

مثال ۶: در شهر بزرگ، اجباراً ماشین می‌خواهیم (مرد، عراقی). «اجباراً» در اینجا، افزوده‌ی وجهی، وجه، وجه‌نمایی، تمایل - الزام، الزام است.

- افزوده‌ی وجهی، وجه، شدت^۷

افزوده‌ی وجهی، وجه، شدت بیان‌کننده‌ی شدت، درجه و میزان اتفاق افتادن یک رخداد است. افزوده وجه، شدت به دو بخش تقسیم می‌شوند: درجه و خلاف انتظار (هلیدی و

1. Eggin
2. modality
3. obligation
4. probability
5. usuality
6. inclination
7. intensity

متیسن، ۲۰۰۴: ۱۲۵-۱۲۹) (مثال‌های شماره‌ی ۷ و ۸). زیرگروه‌های این افزوده به همراه نمونه‌هایی از زبان فارسی در جدول (۱) آمده است.

مثال ۷: تقریباً همه ما اینترنت را دیدیم (مرد، عراقی). «تقریباً» در اینجا، افزوده‌ی وجهی، وجه، شدت، درجه، بالا است.

مثال ۸: فقط کشورهای پیشرفته از خرید اینترنتی استفاده نمی‌کنند (مرد، عراقی). «فقط» در اینجا، افزوده‌ی وجهی، وجه، شدت، خلاف انتظار، تحدیدی است.

در جدول (۱) انواع افزوده‌های وجه بر اساس چارچوب نظری هلیدی متیسن به همراه نمونه‌های فارسی مطرح شده است.

جدول (۱). انواع افزوده وجهی، وجه (هلیدی و متیسن، ۲۰۰۴: ۱۲۸-۱۲۹: جمع‌ری، ۱۳۸۸: ۱۴۰).

نوع افزوده وجه	زیربخش‌های افزوده	زیربخش‌های افزوده	زیربخش‌های افزوده	مثال
زمانی	نسبت به حال	دور	ایتمه	آخر، سرانجام
		نزدیک	غیرایتمه	وقتی، قبلاً
	نسبت به انتظار	متبیت	ایتمه	فوری، به زودی
		متضی	غیرایتمه	همین الان، الان
وجه‌نمایی	وجه احتمال-عادت	متبیت	از	هنوز
		متضی	تا	تاکنون، تا حالا
		متبیت	از	نه بیشتر
		متضی	تا	نه هنوز
	وجه تعامیل-الزام	احتمالی	یا لا	حتماً، یقیناً، مسلماً
			پایین	شاید، احتمالاً، احتمالاً
		عادت‌ی	یا لا	همیشه، هرگز، ایداً
			پایین	گاهی اوقات
		درجه	تعمایل	از روی تعامیل، از روی میل
			الزام	الزاماً، ضرورتاً، اجباراً
کامل	کاملاً، تماماً، مجموعاً			
یا لا	تقریباً، به نسبت			
خلاف انتظار	پایین	به‌عندرت، حداقل		
	توسیمی	حتی		
	تحدیدی	فقط، تنها		

– افزوده‌ی وجهی، اظهاری^۱

تفسیر، قضاوت و اظهارنظر در مورد پیام و گزاره‌ای که بیان می‌شود به‌وسیله‌ی افزوده اظهاری نشان داده می‌شود. تشخیص افزوده اظهاری، مشکل است چون مرز بین افزوده‌ی وجه و اظهاری، به‌وضوح مشخص نیست. تفاوت اصلی بین افزوده‌ی وجه و اظهاری، این است که افزوده‌ی اظهاری فقط در بندهای خبری به کار می‌رود. افزوده اظهاری به دو زیرگروه تقسیم می‌شود: (۱) گزاره‌ای؛ (۲) نقش‌گفتار (هلیدی و متیسن، ۲۰۰۴: ۱۲۹-۱۳۲).

– افزوده‌ی وجهی، گزاره‌ای^۲

افزوده‌های اظهاری، گزاره‌ای به دو گروه تقسیم می‌شود: بندی^۳ و فاعلی^۴ (همان: ۱۲۹-)

1. comment
2. proposition
3. on whole
4. on subject

۱۳۲). افزوده های اظهاری، گزاره ای، بندی نشان دهنده ی تفسیر و قضاوت گوینده درباره ی کل گزاره است (مثال های شماره ی ۹ و ۱۰).

مثال ۹: البته شهرهای بزرگ مزایا دارند (نوشتار فارسی آموزان). «البته» در اینجا، افزوده ی اظهاری، گزاره ای، بندی، تصریحی، طبیعی است.

مثال ۱۰: متأسفانه شهرهای بزرگ شلوغ اند (زن، عراقی). «متأسفانه» در اینجا، افزوده ی اظهاری، گزاره ای، فاعلی، مطلوبیت، غیرمطلوب است.

در جدول (۲) تقسیم بندی افزوده ی اظهاری، گزاره ای بر اساس چارچوب نظری هلیدی متیسن به همراه نمونه های فارسی، شرح داده شده است.

- افزوده ی وجهی، اظهاری، نقش گفتار^۱

هم زاویه ی دید گوینده را بیان می کند و هم زاویه ی دید شنونده را (هلیدی و متیسن، ۲۰۰۴: ۱۳۱-۱۳۲) (مثال های شماره ی ۱۱ و ۱۲).

مثال ۱۱: من شخصاً خرید اینترنتی را دوست ندارم (زن، عراقی). «شخصاً» در اینجا، افزوده ی اظهاری، نقش گفتار، واجد شرایط، تعهد شخصی، ویژگی های شخصی است.

مثال ۱۲: من پارسال تابستان به طور موقت به عنوان منشی در یک شرکت کار می کردم (زن، عراقی).

در جدول (۳) تقسیم بندی افزوده های اظهاری، نقش گفتار بر اساس چارچوب نظری هلیدی متیسن به همراه نمونه های فارسی، شرح داده شده است.

جدول (۳). انواع افزوده اظهاری نقش گفتار

(هلیدی و متیسن، ۲۰۰۴: ۱۳۰-۱۳۱: جعفری، ۱۳۸۸: ۱۴۲).

نوع افزوده	زیربخش های افزوده	مثال
فایده افزوده اظهاری نقش گفتار	ترغیبی	صادقانه، به درستی
	پندیرش	حتماً، قطعاً
واقعیت	واقعا	درحقیقت، حقیقتاً
	اعتبار	به طور کلی، دقیقاً
واجد شرایط	تعهد شخصی	صادقانه
	رازداری	به طور سری، به طور خصوصی
ویژگی های شخصی	شخصاً، شخصی	
	درستی	به درستی، حقیقتاً
تردید	تردید	به طور آزمایشی، موقتاً

جدول (۲). انواع افزوده اظهاری گزاره ای

(هلیدی و متیسن، ۲۰۰۴: ۱۲۹-۱۳۰: جعفری، ۱۳۸۸: ۱۴۱).

نوع افزوده	زیربخش های افزوده	مثال
بندی	تصریحی	طبیعی، البته
	واضح	واضح، آشکارا
	مطمئن	بی شک، بدون تردید
صلاحیتی	پیش بینی	غیرمتعبرانه
	غیرقابل پیش بینی	متعبرانه، غیرمنتظره
فرض	شایعه	از روی شک، فرضاً
	یحت	قابل یحت
	حدس	فرض، انگار
فاعلی	مطلوبیت	خوشبختانه
	مطلوب، امید	امیدوارانه، از سرشوق
خرده بندی	غیرمطلوب	متأسفانه
	متجبت	خرده متعبرانه، عاقلانه
اخلاقی	متنی	احتمالاً، نادان وار
	متجبت	به درستی، به راستی
	متنی	لشجابه، به دروغ

۳-۲. زبان‌شناسی اجتماعی^۱

زبان‌شناسی اجتماعی، مطالعه زبان در بافت جامعه است. در جامعه، گونه‌های زبانی مختلفی وجود دارند. در زبان‌شناسی اجتماعی تأثیر متغیرهایی از قبیل سن، جنسیت، طبقه اجتماعی و ... بر رفتار زبانی گویشوران بررسی می‌شود (کوتس^۲، ۱۹۸۶: ۴).

۳-۳. جنسیت و زبان

جنس^۳ تا حدود زیادی، زیستی تشخیص داده می‌شود در حالی که جنسیت^۴ یک پدیده اجتماعی است. به طوری که وداک^۵ (۱۹۹۷) می‌گوید، ویژگی‌های فرد، جنسیت او را مشخص نمی‌کند بلکه اعمال و رفتار اوست که جنسیت او را تعیین می‌کند (وارداف^۶، ۲۰۰۶: ۳۱۵). در مباحث اجتماعی زبان، مانند بسیاری از پژوهش‌های علوم اجتماعی، تأکید بیشتر بر جنسیت است تا جنس؛ زیرا جنسیت مقوله‌ای است اجتماعی-فرهنگی در حالی که جنس جنبه‌ی زیست‌شناختی و اندامی دارد (مدرسی، ۱۳۹۰: ۱۹۹).

درباره‌ی تفاوت در رفتار زبانی زنان و مردان، دیدگاه‌های مختلفی وجود دارد. نقش متفاوت مردان و زنان منجر به کاربرد متفاوت زبان در بین آن‌ها می‌شود. هرچند در جوامع امروزی، مردان و زنان به طور مشترک در بیشتر فعالیت‌های اجتماعی شرکت دارند، اما به نظر می‌رسد در برخی از زمینه‌ها زنان و در برخی دیگر مردان نقش فعال‌تری دارند. این امر سبب پیدایش تفاوت‌های زبانی معین میان این دو گروه می‌شود (هولمز^۷، ۱۹۸۶: ۱-۲۱).

دیدگاه دیگری که به تبیین تفاوت رفتار زبانی زنان و مردان می‌پردازد، بر این اصل استوار است که بهترین راه شناخت سازمان اجتماعی، بررسی آن به‌عنوان مجموعه‌ای سلسله‌مراتبی از روابط قدرت است. در این دیدگاه رفتار زبانی در جامعه بازتاب‌کننده‌ی روابط قدرت است. لیکاف^۸ (۱۹۷۵) این ادعا که مردان غالب و زنان فاقد قدرت هستند را تأیید می‌کند (وارداف^۶، ۲۰۰۶: ۳۲۷).

از نظر لیکاف (۱۹۷۵: ۵۲-۵۴) گفتار زنان و مردان تفاوت‌هایی دارند؛ برخی از مشخصات گفتار زنان از نظر لیکاف عبارت‌اند از:

(۱) کاربرد فراوان تردیدنماها^۹؛ تردیدنماها حس تردید و درنگ گوینده را بیان می‌کنند.

1. sociolinguistics
2. Coates
3. sex
4. gender
5. Wodak
6. Wardhaugh
7. Holmes
8. Lakoff
9. hedges

در زبان فارسی واژه‌هایی از قبیل می‌دونی، خب، شاید و ... از جمله‌ی تردیدنماها هستند. (۲) کاربرد شکل‌های مؤدبانه‌ی زبان و پرهیز از کاربرد واژه‌های زشت (دشوآژه‌ها^۱). (۳) استفاده از قیده‌های تشدیدکننده^۲ در زبان مانند «خیلی». (۴) استفاده از صفات تهی^۳ مانند «دوست‌داشتنی»؛ این صفات به این دلیل تهی نامیده می‌شوند که باوجوداینکه مانند بقیه‌ی صفات، اسم را توصیف می‌کنند، برای آن‌ها نمی‌توان معنای صریح و دقیقی تعریف کرد. (۵) کاربرد بیشتر نقل‌قول مستقیم؛ (۶) زنان دارای واژگان ویژه‌ی خود هستند که مردان از به کار بردن آن‌ها خودداری می‌کنند. (در زبان فارسی واژه‌هایی مانند اِوا خواهر، اِوا خاک عالم، خدا مرگم بده و ...). (۷) زنان از کاربرد زبان خشن یا مردانه خودداری می‌کنند. در زبان زنان بیان عواطف و احساسات بیشتر از زبان مردان است. (۸) استفاده از گفتار غیرمستقیم برای درخواست. هولمز (۱۹۹۸) هنگام ارائه‌ی فهرستی از آنچه که او «فن‌های همگانی زبان‌شناسی اجتماعی»^۴ (اصول جهانی جامعه‌شناسی زبان) می‌نامد، چند ادعای آزمایش‌پذیر ارائه می‌دهد:

- (۱) زنان و مردان الگوهای کاربرد زبانی متفاوتی به وجود می‌آورند.
- (۲) زنان بسیار بیشتر از مردان گرایش به تمرکز بر کارکردهای تأثیرگذار (نقش‌های عاطفی) یک تعامل دارند.
- (۳) زنان بسیار بیشتر از مردان گرایش به کاربرد ابزارهای زبانی دارند که بر وجود همبستگی تأکید می‌کند.
- (۴) زنان گرایش دارند به شیوه‌هایی که موجب حفظ و افزایش همبستگی می‌شوند با دیگران تعامل کنند، اما مردان گرایش به تعامل به شیوه‌هایی دارند (به‌ویژه در بافت‌های رسمی) که موجب افزایش قدرت و منزلتشان می‌شود.
- (۵) زنان به لحاظ کاربرد سبک‌های زبانی انعطاف‌پذیرتر از مردان هستند. از راه آزمایش ادعاهایی از این دست است که می‌توانیم برداشت خود را از موضوعات موردعلاقه‌مان اصلاح کنیم. در گفتار زن و مرد تفاوت‌هایی وجود دارد که بی‌گمان برخی از آن‌ها واقعی هستند، اما

-
1. taboo Words
 2. intensifiers
 3. empty adjectives
 4. sociolinguistic universal tendencies

تقریباً با اطمینان می‌توان گفت که بقیه خیالی هستند. هر تفاوت واقعی باید با عامل‌های دیگری چون طبقه‌ی اجتماعی، نژاد، فرهنگ، نوع گفتمان، عضویت در گروه و غیره در تعامل باشد (وارداف، ۲۰۰۶: ۳۲۲-۳۲۳).

۳-۴. گونه‌ی نوشتاری^۱

زبان در طول تاریخ به‌صورت نوشتاری تعلیم داده شده و هر تحصیل‌کرده‌ای با گونه‌ی نوشتاری به محتوای علمی و ادبی زبانی که فرامی‌گیرد دست می‌یابد. اهمیت فراوان زبان نوشتار و نقش محوری آن در جوامع باسواد را باید در نظر داشت. نقش زبان نوشتار مخصوصاً در جوامع باسواد به حدی مهم است که ما زبان نوشته را تنها گونه‌ی معتبر برای یادگیری می‌دانیم؛ اما گفتار میلیون‌ها سال قبل از نوشتار پدید آمده و به زندگی افراد بشر راه یافته است (هلیدی، ۱۹۸۹: ۷). گونه‌ی نوشتاری زبان فارسی از یک‌دستی و یک‌پارچگی بیشتری نسبت به گونه‌ی گفتاری برخوردار است و سه نوع ادیبانه، معیار و شکسته را دربر می‌گیرد. گونه‌ی معیار نوشتاری زبان فارسی، همان گونه‌ی رسمی است که عموم تحصیل‌کردگان در سطح جامعه به آن می‌نویسند و در همه‌ی حوزه‌های آموزشی، اجتماعی، اداری و ارتباطی کاربرد دارد؛ بر قواعد نگارش منطبق است و از سبک عادی‌تر و ساده‌تری نسبت به گونه‌ی ادیبانه تبعیت می‌کند (صفا، مقدم، ۱۳۹۱: ۵۱-۵۲). در این پژوهش به گونه‌ی نوشتاری فارسی می‌پردازیم.

۴. روش‌شناسی پژوهش

پژوهش حاضر، یک پژوهش توصیفی - تحلیلی و مقایسه‌ای است. این پژوهش در چارچوب نظریه نقش‌گرایی هلیدی به بررسی نوشتار فارسی‌آموزان سطح پیشرفته زن و مرد و مقایسه بین نوشتار فارسی‌آموزان مرد و زن می‌پردازد. از آنجاکه هدف پژوهش، بررسی تأثیر متغیر جنسیت بر تفاوت‌های نوشتاری فارسی‌آموزان خارجی سطح پیشرفته است، تأثیر متغیرهای دیگر اجتماعی تا حد امکان محدود شدند؛ از جمله این‌که زبان مادری همه‌ی فارسی‌آموزانی که نوشتارشان بررسی می‌شود، عربی و ملیت آنها عراقی است؛ سن آنها بین ۱۸ تا ۲۲ سال است و میزان تحصیلات آنها، دیپلم است؛ بیشتر آنها از طبقه متوسط جامعه هستند؛ دین آنها اسلام و مذهبشان، شیعه است.

در این پژوهش، برای گردآوری اطلاعات از منابع کتابخانه‌ای و نوشتار فارسی‌آموزان خارجی سطح پیشرفته زن و مرد استفاده شده است. جامعه آماری این پژوهش کلیه فارسی‌آموزان خارجی مراکز داخل کشور است. نمونه آماری و پیکره مورد استفاده در این پژوهش نوشتار ۲۴۸ نفر از فارسی‌آموزان خارجی سطح پیشرفته زن و مرد مرکز آموزش زبان فارسی دانشگاه فردوسی مشهد است. روش نمونه‌گیری این پژوهش از نوع

1. written variant

نمونه‌گیری تصادفی ساده است. روش کار بدین‌صورت انجام شد که نوشتار ۲۴۸ نفر از فارسی‌آموزان بر اساس جنسیت تفکیک شد (۱۲۴ نفر زن و ۱۲۴ نفر مرد). سپس تمام افزوده‌های وجهی به‌کاررفته در نوشتار فارسی‌آموزان مرد و زن بر اساس تقسیم‌بندی هلیدی تعیین شد. سپس تعداد و درصد توزیع انواع افزوده‌های وجهی محاسبه و نتایج با هم مقایسه شد. سپس نوشتار فارسی‌آموزان سطح پیشرفته زن و مرد در قالب نمودار توزیع افزوده‌های وجهی مورد مقایسه قرار گرفتند. برای بررسی معنادار بودن تفاوت‌ها میان زنان و مردان، از آزمون آماری χ^2 دو استفاده شد.

۵. تحلیل داده‌ها

۵-۱. بررسی افزوده‌های وجهی در نوشتار فارسی‌آموزان سطح پیشرفته

بررسی افزوده‌های وجهی در نوشتار فارسی‌آموزان سطح پیشرفته، بر اساس «دستور نقش‌گرای نظام‌مند» هلیدی نشان می‌دهد که تعداد کل افزوده‌ها در نوشتار فارسی‌آموزان سطح پیشرفته ۱۴۲ مورد است. تعداد کل افزوده‌ها در نوشتار فارسی‌آموزان سطح پیشرفته زن ۷۶ مورد و تعداد کل افزوده‌ها در نوشتار فارسی‌آموزان سطح پیشرفته مرد ۶۶ مورد است. بنابراین، در نوشتار فارسی‌آموزان سطح پیشرفته زن، افزوده‌های وجهی بیشتری به کار رفته است. همان‌طور که در جدول (۴) مشخص است، در نوشتار فارسی‌آموزان سطح پیشرفته، افزوده‌ی وجهی، وجه، زمانی، نسبت به حال، دور ۸ مورد، افزوده‌ی وجهی، وجه، زمانی، نسبت به حال، نزدیک ۴ مورد، افزوده‌ی وجهی، وجه، زمانی، نسبت به انتظار، مثبت ۶ مورد، افزوده‌ی وجهی، وجه، زمانی، نسبت به انتظار، منفی ۳ مورد، افزوده‌ی وجهی، وجه، وجه‌نمایی، وجه احتمال-عادت، احتمالی، بالا ۱۶ مورد، افزوده‌ی وجهی، وجه، وجه‌نمایی، وجه احتمال-عادت، وجه‌نمایی، وجه احتمال-عادت، عادت، پایین ۱۷ مورد، افزوده‌ی وجهی، وجه، وجه‌نمایی، وجه احتمال-عادت، عادت، عادت، عادت، پایین ۱۹ مورد، افزوده‌ی وجهی، وجه، وجه‌نمایی، وجه تمایل-الزام ۲ مورد، افزوده‌ی وجهی، وجه، شدت، درجه ۶ مورد، افزوده‌ی وجهی، وجه، شدت خلاف انتظار، توسیعی ۴ مورد، افزوده‌ی وجهی، وجه، شدت خلاف انتظار، تحدیدی ۷ مورد، افزوده‌ی وجهی، اظهاری، گزاره‌ای، بندی، تصریحی ۲ مورد، افزوده‌ی وجهی، اظهاری، گزاره‌ای، بندی، صلاحیتی ۱ مورد، افزوده‌ی وجهی، اظهاری، گزاره‌ای، فاعلی، مطلوبیت ۱۶ مورد، افزوده‌ی وجهی، اظهاری، گزاره‌ای، فاعلی، خردمندی ۲ مورد، افزوده‌ی وجهی، اظهاری، گزاره‌ای، فاعلی، اخلاقی ۱ مورد، افزوده‌ی وجهی، اظهاری، نقش‌گفتار، واجد شرایط ۲ مورد را به خود اختصاص داده‌اند؛ و افزوده‌ی وجهی، اظهاری، نقش‌گفتار، فاقد شرایط در پیکره موجود نبود.

تحدیدی ۵ مورد، افزوده وجهی، اظهاری، گزاره‌ای، بندی، تصریحی ۲ مورد، افزوده وجهی، اظهاری، گزاره‌ای، بندی، صلاحیتی ۱ مورد، افزوده وجهی، اظهاری، گزاره‌ای، فاعلی، مطلوبیت ۱ مورد را به خود اختصاص داده‌اند؛ و افزوده وجهی، اظهاری، گزاره‌ای، فاعلی، خردمندی، افزوده وجهی، اظهاری، گزاره‌ای، فاعلی، اخلاقی، افزوده وجهی، اظهاری، نقش‌گفتار، واجد شرایط و افزوده وجهی، اظهاری، نقش‌گفتار، فاقد شرایط در پیکره موجود نبودند.

۳-۵. بررسی افزوده‌های وجهی در نوشتار فارسی‌آموزان سطح پیشرفته زن همان‌طور که در جدول (۶) مشخص است، در نوشتار فارسی‌آموزان سطح پیشرفته زن، افزوده‌ی وجهی، وجه، زمانی، نسبت به حال، دور ۴ مورد، افزوده‌ی وجهی، وجه، زمانی، نسبت به حال، نزدیک ۲ مورد، افزوده‌ی وجهی، وجه، زمانی، نسبت به انتظار، مثبت ۱ مورد، افزوده‌ی وجهی، وجه، زمانی، نسبت به انتظار، منفی ۲ مورد، افزوده‌ی وجهی، وجه، وجه‌نمایی، وجه احتمال-عادت، احتمالی، بالا ۵ مورد، افزوده‌ی وجهی، وجه، وجه‌نمایی، وجه احتمال-عادت، احتمالی، پایین ۱۰ مورد، افزوده‌ی وجهی، وجه، وجه‌نمایی، وجه احتمال-عادت، عادت، عادت، بالا ۸ مورد، افزوده‌ی وجهی، وجه، وجه‌نمایی، وجه احتمال-عادت، عادت، عادت، پایین ۱۲ مورد، افزوده‌ی وجهی، وجه، شدت، درجه ۵ مورد، افزوده‌ی وجهی، وجه، شدت خلاف انتظار، توسیعی ۲ مورد، افزوده‌ی وجهی، وجه، شدت خلاف انتظار، تحدیدی ۲ مورد، افزوده وجهی، اظهاری، گزاره‌ای، بندی، تصریحی ۲ مورد، افزوده وجهی، اظهاری، گزاره‌ای، بندی، صلاحیتی ۱ مورد، افزوده وجهی، اظهاری، گزاره‌ای، فاعلی، مطلوبیت ۱۵ مورد، افزوده وجهی، اظهاری، گزاره‌ای، فاعلی، خردمندی ۲ مورد، افزوده وجهی، اظهاری، گزاره‌ای، فاعلی، اخلاقی ۱ مورد، افزوده وجهی، اظهاری، نقش‌گفتار، واجد شرایط ۲ مورد را به خود اختصاص داده‌اند؛ و افزوده‌ی وجهی، وجه، وجه‌نمایی، وجه تمایل-الزام و افزوده وجهی، اظهاری، نقش‌گفتار، فاقد شرایط در پیکره موجود نبودند.

۴-۵. مقایسه کاربرد افزوده‌های وجهی در نوشتار فارسی‌آموزان سطح پیشرفته زن و مرد همان‌طور که در جدول‌های (۵) و (۶) مشخص است، زنان از ۷۶ افزوده وجهی و مردان از ۶۶ افزوده وجهی استفاده کرده‌اند. به عبارتی، در نوشتار فارسی‌آموزان سطح پیشرفته زن، افزوده‌های وجهی، بیشتر از نوشتار فارسی‌آموزان سطح پیشرفته مرد است.

جدول (۵). فراوانی و درصد انواع افزوده‌های وجهی در نوشتار فارسی‌آموزان سطح پیشرفته مرد

نوع افزوده وجهی	فراوانی	درصد نسبت به کل افزوده‌های وجهی
افزوده‌ی وجهی، وجه زمانی، نسبت به حال، دور	۴	۶/۰۶
افزوده‌ی وجهی، وجه زمانی، نسبت به حال، نزدیک	۲	۳/۰۳
افزوده‌ی وجهی، وجه زمانی، نسبت به انتظار، مثبت	۵	۷/۵۷
افزوده‌ی وجهی، وجه زمانی، نسبت به انتظار، منفی	۱	۱/۵۱
افزوده‌ی وجهی، وجه و جه‌نمایی، وجه احتمال-عادت، احتمالی، بالا	۱۱	۱۶/۶۶
افزوده‌ی وجهی، وجه و جه‌نمایی، وجه احتمال-عادت، احتمالی، پایین	۷	۱۰/۰۶
افزوده‌ی وجهی، وجه و جه‌نمایی، وجه احتمال-عادت، عادت، بالا	۱۸	۲۷/۲۷
افزوده‌ی وجهی، وجه و جه‌نمایی، وجه احتمال-عادت، عادت، پایین	۷	۱۰/۰۶
افزوده‌ی وجهی، وجه و جه‌نمایی، وجه تمایل-الزام	۳	۳/۰۳
افزوده‌ی وجهی، وجه شدت، درجه	۱	۱/۵۱
افزوده‌ی وجهی، وجه شدت خلاف انتظار، توسیعی	۳	۳/۰۳
افزوده‌ی وجهی، وجه شدت خلاف انتظار، تحدیدی	۵	۷/۵۷
افزوده وجهی، اظهاری، گزاره‌ای، بتدی، تصریحی	۰	۰
افزوده وجهی، اظهاری، گزاره‌ای، بتدی، صلاحیتی	۰	۰
افزوده وجهی، اظهاری، گزاره‌ای، فاعلی، مطلوبیت	۱	۱/۵۱
افزوده وجهی، اظهاری، گزاره‌ای، فاعلی، خرده‌متدی	۰	۰
افزوده وجهی، اظهاری، گزاره‌ای، فاعلی، اخلاقی	۰	۰
افزوده وجهی، اظهاری، نقش‌گفتار، فاقد شرایط	۰	۰
افزوده وجهی، اظهاری، نقش‌گفتار، واجد شرایط	۰	۰
تعداد کل	۶۶	

جدول (۶). فراوانی و درصد انواع افزوده‌های وجهی در نوشتار فارسی‌آموزان سطح پیشرفته زن

نوع افزوده وجهی	فراوانی	درصد نسبت به کل افزوده‌های وجهی
افزوده‌ی وجهی، وجه زمانی، نسبت به حال، دور	۴	۵/۲۶
افزوده‌ی وجهی، وجه زمانی، نسبت به حال، نزدیک	۳	۳/۶۳
افزوده‌ی وجهی، وجه زمانی، نسبت به انتظار، مثبت	۱	۱/۳۱
افزوده‌ی وجهی، وجه زمانی، نسبت به انتظار، منفی	۲	۲/۶۳
افزوده‌ی وجهی، وجه و جه‌نمایی، وجه احتمال-عادت، احتمالی، بالا	۵	۶/۵۷
افزوده‌ی وجهی، وجه و جه‌نمایی، وجه احتمال-عادت، احتمالی، پایین	۱۰	۱۳/۱۵
افزوده‌ی وجهی، وجه و جه‌نمایی، وجه احتمال-عادت، عادت، بالا	۸	۱۰/۵۲
افزوده‌ی وجهی، وجه و جه‌نمایی، وجه احتمال-عادت، عادت، پایین	۱۲	۱۵/۷۸
افزوده‌ی وجهی، وجه و جه‌نمایی، وجه تمایل-الزام	۰	۰
افزوده‌ی وجهی، وجه شدت، درجه	۵	۶/۵۷
افزوده‌ی وجهی، وجه شدت خلاف انتظار، توسیعی	۲	۲/۶۳
افزوده‌ی وجهی، وجه شدت خلاف انتظار، تحدیدی	۲	۲/۶۳
افزوده وجهی، اظهاری، گزاره‌ای، بتدی، تصریحی	۲	۲/۶۳
افزوده وجهی، اظهاری، گزاره‌ای، بتدی، صلاحیتی	۱	۱/۳۱
افزوده وجهی، اظهاری، گزاره‌ای، فاعلی، مطلوبیت	۱۵	۱۹/۷۳
افزوده وجهی، اظهاری، گزاره‌ای، فاعلی، خرده‌متدی	۲	۲/۶۳
افزوده وجهی، اظهاری، گزاره‌ای، فاعلی، اخلاقی	۱	۱/۳۱
افزوده وجهی، اظهاری، نقش‌گفتار، فاقد شرایط	۰	۰
افزوده وجهی، اظهاری، نقش‌گفتار، واجد شرایط	۳	۳/۶۳
تعداد کل	۷۶	

مقایسه درصد افزوده‌های وجهی در نوشتار فارسی‌آموزان زن و مرد

نمودار (۲). مقایسه درصد افزوده‌های وجهی در نوشتار فارسی‌آموزان سطح پیشرفته مرد و زن

همان‌طور که در جدول‌های (۵) و (۶) و نمودار (۲) مشخص است، فراوانی و درصد کاربرد انواع افزوده‌های وجهی در نوشتار فارسی‌آموزان سطح پیشرفته زن و مرد متفاوت

است. پربسامدترین افزوده‌ی وجهی در نوشتار فارسی‌آموزان سطح پیشرفته مرد، افزوده‌ی وجهی، وجه، وجه‌نمایی، وجه احتمال-عادت، عادت، بالا با ۱۸ بار (۰.۲۷/۲۷) تکرار و پربسامدترین افزوده‌ی وجهی در نوشتار فارسی‌آموزان سطح پیشرفته زن، افزوده‌ی وجهی، اظهاری، گزاره‌ای، فاعلی، مطلوبیت با ۱۵ بار (۰.۱۹/۷۳) تکرار است. همان‌طور که در نمودار (۲) مشخص است، افزوده‌ی وجهی، وجه، وجه‌نمایی، وجه احتمال-عادت، احتمالی، بالا و افزوده‌ی وجهی، وجه، وجه‌نمایی، وجه احتمال-عادت، عادت، بالا به فراوانی در نوشتار فارسی‌آموزان سطح پیشرفته مرد، بیشتر از نوشتار فارسی‌آموزان سطح پیشرفته زن است. همچنین، افزوده‌ی وجهی، اظهاری، گزاره‌ای، فاعلی، مطلوبیت و افزوده‌ی وجهی، وجه، وجه‌نمایی، وجه احتمال-عادت، احتمالی، پایین و افزوده‌ی وجهی، وجه، وجه‌نمایی، وجه احتمال-عادت، عادت، پایین به‌طور قابل ملاحظه‌ای در نوشتار فارسی‌آموزان سطح پیشرفته زن، بیشتر از نوشتار فارسی‌آموزان سطح پیشرفته مرد است. همچنین، زنان از افزوده‌ی وجهی، وجه، وجه‌نمایی، شدت، درجه بیش از مردان استفاده کرده‌اند. در پیکره‌ی این پژوهش، هم در نوشتار مردان و هم در نوشتار زنان، از افزوده‌ی وجهی، اظهاری بسیار کم استفاده شده است (۲۴ بار). زنان از افزوده‌ی وجهی، اظهاری، گزاره‌ای، فاعلی، مطلوبیت، ۱۵ بار استفاده کردند؛ در حالی که در نوشتار مردان تنها یک مورد وجود دارد. زنان، در مجموع ۲۳ بار از انواع افزوده‌ی اظهاری در نوشتار خود استفاده کرده‌اند، در حالی که مردان، فقط یک‌بار از افزوده‌ی اظهاری در نوشتار خود استفاده کرده‌اند؛ یعنی زنان بیشتر از مردان در نوشتار خود به بیان دیدگاه‌ها و اظهار عقایدشان پرداخته‌اند.

۵-۵. تحلیل آماری

در این بخش با استفاده از آزمون آماری خی دو، به تحلیل آماری یافته‌های پژوهش، می‌پردازیم. یکی از یافته‌های پژوهش این است که زنان بیش از مردان از افزوده‌های وجه‌نمایی، احتمالی و عادت‌ی پایین، استفاده می‌کنند. اکنون با استفاده از آزمون آماری خی دو، به بررسی این فرضیه می‌پردازیم.

فرض صفر: احتمال استفاده زنان و مردان از افزوده‌های وجه‌نمایی، احتمالی و عادت‌ی پایین، به یک میزان است.

برای آزمون فرض صفر از آزمون خی دو استفاده می‌کنیم.

if p-value < 0.05 then we reject H0 else we accept H0
p-value = 1 - p(X2 < H0) = 1 - P(X2(1) < 1.77) = 0.18

چون مقدار به دست آمده بیش از ۰.۰۵ است، بنابراین، فرض صفر پذیرفته شد؛ یعنی فرضیه‌ی موردنظر رد می‌شود (جدول ۷).

یکی دیگر از یافته‌های پژوهش این است که مردان بیش از زنان از افزوده‌های وجه‌نمایی، احتمالی و عادت‌ی بالا، استفاده می‌کنند.

فرض صفر: احتمال استفاده زنان و مردان از افزوده‌های وجه‌نمایی، احتمالی و عادت‌ی بالا، برابر است. برای آزمون فرض صفر از آزمون خی دو استفاده می‌کنیم.

$$\text{if } p\text{-value} < 0.05 \text{ then we reject } H_0 \text{ else we accept } H_0$$

$$p\text{-value} = 1 - p(X_2 H_0 < X_2 \text{obs}) = 1 - P(X_2(1) < 6.09) = 0.013$$

چون مقدار به دست آمده کمتر از ۰,۰۵ است، بنابراین، فرض صفر رد شد؛ یعنی فرضیه‌ی موردنظر پذیرفته می‌شود (جدول ۸).

یافته‌ی دیگر پژوهش این است که زنان بیش از مردان از افزوده‌های اظهاری استفاده می‌کنند.

فرض صفر: احتمال استفاده زنان و مردان از افزوده‌های اظهاری، به یک میزان است. برای آزمون فرض صفر از آزمون خی دو استفاده می‌کنیم.

$$\text{if } p\text{-value} < 0.05 \text{ then we reject } H_0 \text{ else we accept } H_0$$

$$p\text{-value} = 1 - p(X_2 H_0 < X_2 \text{obs}) = 1 - P(X_2(1) < 20.16) = 0$$

چون مقدار به دست آمده کمتر از ۰,۰۵ است، بنابراین، فرض صفر رد شد؛ یعنی فرضیه‌ی موردنظر پژوهش، پذیرفته می‌شود (جدول ۹).

جدول (۷)، تحلیل آماری این فرضیه که زنان بیش از مردان از افزوده‌های وجه‌نمایی، احتمالی و عادت‌ی پایین، استفاده می‌کنند.

رده مرد و زن	مردان (۱)	زنان (۲)	کل
مشاغل در هر رده	۱۴	۲۲	۳۶
برآورد احتمال - سهم حضور هر کلم	۰,۳۸۸۸۹	۰,۶۱۱۱۱	۱
برآورد احتمال تحت فرض صفر	۰,۵	۰,۵	۱
مقادیر مورد انتظار	۱۸	۱۸	۳۶

جدول (۸)، تحلیل آماری این فرضیه که مردان بیش از زنان از افزوده‌های وجه‌نمایی، احتمالی و عادت‌ی بالا، استفاده می‌کنند.

رده مرد و زن	مردان (۱)	زنان (۲)	کل
مشاغل در هر رده	۲۹	۱۳	۴۲
برآورد احتمال - سهم حضور هر کلم	۰,۶۹۰۴۷۶	۰,۳۰۹۵۲۴	۱
برآورد احتمال تحت فرض صفر	۰,۵	۰,۵	۱
مقادیر مورد انتظار	۲۱	۲۱	۴۲

جدول (۹)، تحلیل آماری این فرضیه که زنان بیش از مردان از افزوده‌های اظهاری استفاده می‌کنند.

رده مرد و زن	مردان (۱)	زنان (۲)	کل
مشاغل در هر رده	۱	۲۳	۲۴
برآورد احتمال - سهم حضور هر کلم	۰,۰۴۱۶۶۷	۰,۹۵۸۳۳۳	۱
برآورد احتمال تحت فرض صفر	۰,۵	۰,۵	۱
مقادیر مورد انتظار	۱۲	۱۲	۲۴

۶. نتیجه

پس از بررسی افزوده‌های وجهی به‌کاررفته در نوشتار فارسی‌آموزان خارجی سطح پیشرفته زن و مرد، نتایج زیر حاصل شد:

۱. افزوده‌ی وجهی، وجه، وجه‌نمایی پربسامدترین افزوده‌ی وجهی در نوشتار فارسی‌آموزان سطح پیشرفته است و افزوده‌ی وجهی، اظهاری، نقش‌گفتار، فاقد شرایط در پیکره پژوهش موجود نبود. در پژوهش جعفری (۱۳۸۸) نیز، افزوده‌ی وجه‌نمایی، پربسامدترین افزوده‌ی وجهی در پیکره پژوهش بوده است.

۲. مردان (به‌طور معناداری از نظر آماری) از افزوده‌ی وجهی، وجه، وجه‌نمایی، وجه احتمال-عادت، احتمالی، بالا (واژه‌هایی از قبیل مطمئناً، حتماً و ...) و افزوده‌ی وجهی، وجه، وجه‌نمایی، وجه احتمال-عادت، عادت، عادت، بالا (واژه‌هایی از قبیل همیشه، هیچ‌وقت و ...) بیش از زنان استفاده کرده‌اند که نشان‌دهنده‌ی قاطعیت بیشتر در نوشتار

فارسی‌آموزان مرد است. زنان از افزوده وجهی، اظهاری، گزاره‌ای، فاعلی، مطلوبیت و افزوده‌ی وجهی، وجه، وجه‌نمایی، وجه احتمال-عادت، احتمالی، پایین (واژه‌هایی از قبیل احتمالاً، شاید و ...) و افزوده‌ی وجهی، وجه، وجه‌نمایی، وجه احتمال-عادت، عادت، پایین (واژه‌هایی از قبیل گه گاهی، بعضی اوقات، گاهی اوقات و ...) بیش از مردان استفاده کرده‌اند که نشان‌دهنده‌ی عدم قطعیت در نوشتار فارسی‌آموزان زن است. همچنین، زنان از افزوده‌ی وجهی، وجه، وجه‌نمایی، شدت، درجه (واژه‌هایی از قبیل تقریباً، نسبتاً و ...) بیش از مردان استفاده کرده‌اند.

این نتیجه دیدگاه لیکاف (۱۹۷۵: ۵۲-۵۴) درباره تفاوت گفتار مردان و زنان را تأیید می‌کند. لیکاف (همان) می‌گوید: زنان بیش از مردان از تردیدنماها^۱ استفاده می‌کنند. تردیدنماها کلماتی هستند که حس تردید و درنگ گوینده را به مخاطب القا می‌کنند. به باور لیکاف (همان)، گوینده نظر با به کار بردن این کلمات، از اظهارنظر قطعی می‌پرهیزد. او باور دارد که زنان در طول گفتارشان با استفاده مکرر از تردیدنماها به‌نوعی از جواب دادن طفره می‌روند. همچنین زنان با استفاده از صفات تقریبی مانند «تقریباً» و «نسبتاً»، این نکته را تأیید می‌کنند.

به اعتقاد فوکو، قدرت عمیقاً در شبکه‌ی جامعه ریشه دارد و می‌توان آن را در تمام عرصه‌های اجتماع و روابط انسانی مشاهده کرد (نظری، ۱۳۹۰: ۳۴۴-۳۴۶). وجه‌نمایی ابزاری کارآمد برای تحلیل مناسبات قدرت در متن در اختیار می‌گذارد؛ زیرا وجه‌نمایی تمام جنبه‌های گفتمان را که در ارتباط با نگرش یا اعتقاد گوینده یا نویسنده است، در برمی‌گیرد (فاولر^۲، ۱۹۷۷: ۱۳).

در پژوهش درودی مقدم (۲۰۱۰) نیز، در نوشتار زنان، عبارات و واژه‌هایی که نشان‌دهنده‌ی شک و تردید هستند، زیاد است. در پژوهش تفرجی یگانه و قریشی (۲۰۱۵) نیز، مردان بیش از زنان، تقویت‌کننده‌ها را در نوشتار خود به کار برده‌اند و به عبارتی، نوشتار آن‌ها از قاطعیت بیشتری بهره برده است.

۳. زنان از افزوده وجهی، اظهاری، گزاره‌ای، فاعلی، مطلوبیت (واژه‌هایی از قبیل خوشبختانه، متأسفانه و ...)، بیش از مردان استفاده کرده‌اند و به‌طور کلی زنان (به‌طور معناداری از نظر آماری) از افزوده وجهی، اظهاری بیش از مردان استفاده کرده‌اند که نشان‌دهنده‌ی این است که زنان بیشتر از مردان در نوشتار خود به بیان دیدگاه‌ها و اظهار عقایدشان پرداخته‌اند. این موضوع که زنان بیش از مردان به بیان احساسات فردی

1. hedges
2. Fowler

خود می‌پردازند، از نتایجی است که محققان دیگر نیز آن را تأیید کرده‌اند؛ از جمله می‌توان به تحقیق جیمز و دراکیچ^۱ (۱۹۹۳) اشاره کرد که می‌گویند از زنان انتظار می‌رود که بسیار بیشتر از مردان درباره‌ی احساسات فردی و دیگر موضوعات اجتماعی احساسی مربوط به روابط میان‌فردی حرف بزنند (وارداف^۲، ۲۰۰۶: ۳۲۵). در پایان توجه به این نکته حائز اهمیت است که فارسی‌آموزان خارجی زن و مرد، در نوشتار خود از انواع افزوده‌های وجهی، به تعداد کمی (۱۴۲ بار) استفاده کرده‌اند؛ می‌توان نتیجه گرفت که بایستی در تهیه و تدوین متون آموزشی برای فارسی‌آموزان خارجی، بازنگری شود و اگر افزوده‌های وجهی به میزان مناسب در این متون استفاده نشده است، این افزوده‌ها در متون آموزشی به کار روند.

منابع

- جعفری، آریتا (۱۳۸۸). «بررسی افزوده‌ها در زبان فارسی: بر اساس رویکردهای نقشی و صوری»، *ویژه‌نامه فرهنگستان (دستور)*، شماره پنجم، اسفند ۱۳۸۸، صص ۱۲۸-۱۵۵.
- صفارمقدم، احمد (۱۳۹۱). «گونه‌های گفتاری و نوشتاری در آموزش زبان فارسی به غیرفارسی‌زبانان»، *زبان‌شناخت، پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی*، سال سوم، شماره دوم، پاییز و زمستان ۱۳۹۱، صص ۴۵-۶۸.
- مدرسی، یحیی (۱۳۹۰). *درآمدی بر جامعه‌شناسی زبان*، تهران، پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی.
- میرزائی، آزاده و مولودی، امیرسعید (۱۳۹۳). «نخستین پیکره نقش‌های معنایی زبان فارسی»، *علم زبان*، ۲ (۳)، صص ۲۹-۴۸.
- نظری، علی‌اشرف (۱۳۹۰). «چرخش در مفهوم قدرت: تصور فوکویی و پسا فوکویی از قدرت»، *فصل‌نامه‌ی سیاست، مجله‌ی دانشکده حقوق و علوم سیاسی*، سال ۴۱، شماره ۳، صص ۳۴۱-۳۵۸.
- وزیرنژاد، فائزه (۱۳۸۷). *سبک‌شناسی رمان چراغ‌ها را من خاموش می‌کنم* با رویکرد نقش‌گرایی هلییدی، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه فردوسی مشهد.
- Cameron, D., Mcalinden, F., & O' Leary, K. 1989. Lakoff in Context: the social and linguistic functions of tag questions. In J. Coates, & D. Coates, J. 1986. *Women, Men and Language*, New York, Longman.
- Eggins, S. 1994. *An Introduction to Systemic Functional Linguistics*. First Edition, London: Pinter.
- Fowler, R. 1977. *Linguistics and the Novel*. London: Methuen.
- Halliday, M. A. K. 1989. *Spoken and Written Language*. Oxford: Oxford University Press.
- Halliday, M.A.K. 1985/1994/1998. *An Introduction to Functional Grammar*. London: Edward Arnold Limited.

1. James & Drakich
2. Wardhaugh

- Halliday, M.A.K. & Matthiessen C. 2004. *An Introduction to Functional Grammar*. Third Ed. London: Edward Arnold Limited.
- Halliday, M.A.K. 1971. "Linguistic Function and Literary Style: An Inquiry into the Language of William Golding's *The Inheritors*," in, S. Chatman ed.
- Holmes, J. 1986. "Functions of you know in women's and men's speech". *Language in Society*. Volume 15, Issue 1, March 1986, pp. 1-21. Cambridge: Cambridge University press.
- Holmes, J. 1990. "Hedges and boosters in women's and men's speech". *Language & Communication*, 10(3), 185-205.
- Holmes, J. 1998. *Women's Talk: The Question of Sociolinguistics Universals*, In Coates, J. and Pichler, P., 2011. *Language and gender. A reader*. John Wiley & Sons; 2nd Edition.
- Jafari, A. 2009. The study of adjuncts in Persian language: Based on formal and functional approaches. *Dastoor Journal*, 128-155. [In Persian].
- James, D. and J. Darkich 1993. Understanding Gender Differences Amount of Talk: A Critical Review of Research. In Tannen (1993).
- Labotka, L. 2009. Language and woman's place in drag: power, femininity and gay speech. *Texas linguistic forum*, 53, 18-28.
- Lakoff, R. 1973. *Language and Woman's place*. *Language in Society*, 2: 45 - 80.
- Lakoff, R. 1975. *Language and Woman's place*. New York: Harper & Row.
- Mirzaei, A., Moloodi, A. 2014. The First Semantic Role Corpus in Persian Language. *Language Science*, 2(3), 48-29. [In Persian].
- Modarresi, Y. 2017. *An Introduction to Sociolinguistics*. Tehran: Institute for Humanities and Cultural Studies. [In Persian].
- Nazari, A. 2011. Transition in the concept power: Foucault and Post-Foucauldian analysis. *political quarterly*, 41(3), 341-358. [In Persian].
- Saffar Moghadam, A. 2013. Spoken and Written Variants in Teaching Persian Language to non-Persian Speakers. *Language Studies*, 3(6), 45-68. [In Persian].
- Thompson, G. 1997. *An Introducing Functional Grammar*, New York: Oxford University Press.
- Vazirnejad, F. 2009. Stylistics of the novel *Cheragh-ha ra man khamushmikonam* in the basis of functional Grammar of Halliday's approach (Master's thesis). Ferdowsi University of Mashhad, Mashhad, Iran. [In Persian].
- Wardhaugh, R. 2006. *An Introduction to Sociolinguistics*. Fifth Ed. Malden: Blackwell Publishing.
- Yaguchi, M., Iyeiri, Y., & Baba, Y. 2010. Speech style and gender distinctions in the use of very and real/ really: an analysis of the corpus of spoken professional American English. *Journal of pragmatics*, 42, 585-597.

